

Một Tổng Thống Hoa Kỳ Gốc Việt Nam

A U.S. President of Vietnamese Descent

Tác giả: **gs. Phạm Hữu Bính**

Giới thiệu: **gs. Phạm Trọng Lệ**

(Đọc ở tiệc Sinh nhật Cỏ Thơm thứ 21, 8/28/16 tại Harvest Moon, 11:30 AM)

Kính chào quý vị văn thi nhạc sĩ, và quý ông bà thân hữu tham dự:

Tôi cảm thấy hơi lo khi đứng trước một cử tọa chọn lọc về văn chương và âm nhạc, nên có cảm tưởng như mình “múa rìu qua mắt thợ”, nhưng trong bầu không khí cởi mở của bữa tiệc sinh nhật Cỏ Thơm, với những tà áo màu lịch sự bên những bộ complet và cà-vạt trang trọng, tôi coi đó là những dấu hiệu quý vị khuyến khích, và để xứng đáng với thì giờ và sự yên lặng của quý vị, tôi xin trình bày vài cảm nghĩ về hai tập truyện Việt Anh của gs Phạm Hữu Bính.

Gs **Phạm Hữu Bính** tốt nghiệp Đại học Sư Phạm Saigon năm 1962. Ra trường, ông được học bổng sang Hoa Kỳ học tại trường sư phạm Peabody College for Teachers ở Tennessee và Univ. of Pennsylvania lấy bằng Master of Arts. Ông là tác giả hai tuyển tập truyện ngắn, một cuốn bìa xanh da trời Địa Trung Hải, viết bằng tiếng Việt, gồm 22 truyện ngắn, cuốn kia màu đỏ thắm, viết bằng tiếng Anh gồm 16 truyện trong số những truyện trong cuốn tiếng Việt. (Show the two books)

Tôi phục gs Bính vì ông là một trong những người Việt sử dụng khá nhuần nhuyễn cả hai thứ tiếng Việt và Anh, và lại viết truyện bằng thứ tiếng Anh nhẹ nhàng, trong sáng, đúng văn phạm, thứ tiếng Anh idiomatic English. Nhưng tôi nói như vậy là “khen phò mã tốt áo”, vì hơn 10 năm dạy tiếng Anh ở Việt Nam, gs Phạm Hữu Bính khi sang Hoa Kỳ năm 1975, trong hơn một phần tư thế kỷ, ông làm giáo sư trung học cho học khu Philadelphia, và 5 năm trong thời gian ấy, ông cũng làm công việc của một teacher trainer trong Chương trình cao học Song Ngữ và Song Văn của Đại Học LaSalle, ở Philadelphia đào luyện giáo chức đã có bằng cử nhân hay cao học lấy thêm chứng chỉ dạy tiếng Việt như sinh ngữ hai. Với kinh nghiệm chẳng những về ngôn ngữ mà còn về văn hoá, gs Bính đã đem những kiến thức về văn hoá Hoa Kỳ đối chiếu với tập tục và truyền thống Việt Nam, không phải bằng lối viết khô khan của một nhà khảo cứu xã hội học mà qua những mẫu truyện sống động xảy ra hàng ngày của một số đồng hương người Việt tị nạn trong

hoàn cảnh khác nhau, từ người làm những việc làm lao động, hay trí óc tới những thanh niên thiếu nữ sinh viên chật vật với tiếng Anh hay những người học hành giỏi giang xuất sắc tại các trường đại học Hoa Kỳ. Trong cuộc sống vất vả ở xứ mới, phong tục mới, khí hậu mới, tiếng nói khác, những tình tiết ấy được tác giả, một nhà viết truyện “hư cấu”, nhưng với trí tưởng tượng phong phú, và cách dàn truyện tỉ mỉ như một nhà qui thuật, tạo ra những nhân vật trong những hoàn cảnh éo le, có người gặp được ân nhân giúp đỡ--có người phải đương đầu với những khó khăn --giữa những dị biệt của hai nền văn hoá—không phải khur khur bảo thủ như những người coi văn hóa chủng tộc mình là ưu việt (ethnocentrism), nhưng là học hỏi lối sống thực dụng của một xã hội sinh động, tôn trọng luật pháp, sòng phẳng khi đối xử, thẳng thắn khi giao thiệp, nghe phê bình mà không phật lòng. Như nhân vật trong truyện ngắn “Trúng số độc đắc” tưởng mình trúng số, đã dám trình bày những khuyết điểm trong cung cách làm việc ở sở anh ta trong buổi họp hàng tháng. Không những anh ta không bị đuổi mà lại còn được ông giám đốc Mỹ biết điều nhận ra chỗ anh phê bình đúng, đặt thêm chức vụ phụ tá đặc biệt, tăng lương gấp 4 lần cho anh, và dành cho anh một văn phòng cạnh phòng ông.

Cái tinh thần cầu tiến, chịu khó, cộng thêm tình yêu của bố mẹ ban cho con cái trong gia đình văn hoá Việt, lại cộng thêm với lòng hy vọng ngày mai tốt đẹp hơn hôm nay, lòng tha thứ, óc phục thiện, của nếp sống văn hoá Mỹ, trọng dụng tài năng, tinh thần thượng võ sportmanship và công bằng fair play, thích hợp với thể hệ trẻ thẳng thắn ganh đua của con cháu quý vị bây giờ-- được tác giả thể hiện qua câu truyện của các nhân vật trong truyện ngắn của ông.

Dị Biệt Văn Hoá

Người đọc sẽ thấy hai nền văn hoá có lúc va chạm qua những tình tiết và những mâu thuẫn thoạt và ở phần kết mỗi truyện, độc giả rút ra những điểm hợp lý giữa hai nền văn hoá. Đó là giá trị của cả hai cuốn sách mà tác giả, một người dạy ngôn ngữ, thấy rõ và tả khéo những tương đồng và dị biệt giữa những nền văn hoá khác nhau.

Là một người đọc, điều tôi thâm lượm là nhận ra ta thường có những thành kiến, hay **thiên kiến** (prejudices, biases) do văn hoá của ông cha truyền lại đã ăn sâu vào xương tuỷ khiến ta đôi khi **võ đoán** (arbitrary assumptions), xét vội người khác chứ ít khi bình tâm xét kỹ một người qua chính khả năng của người ấy hay chờ cho

những sự kiện chứng tỏ điều ta “vơ đũa cả nắm” có hoàn toàn đúng hay không. Như trong truyện “Chiếc nhẫn hột soàn”, một người vợ đánh mất cái nhẫn chồng dành dụm dè xén khi cắt cỏ và xén hàng rào trong nhiều tháng để dành tiền mua tặng, nhưng một bữa kia, trong lúc bà quét lá, trời trở lạnh, đã khoác chiếc áo lạnh cũ của chồng, và vì cẩn thận, bà bỏ chiếc nhẫn hột soàn vào túi áo, có ngờ đâu bà mẹ già khi tới thăm, dọn dẹp quần áo cũ và người chồng vô tình đem cho đi. Nhưng hai vợ chồng một người Mỹ gốc Phi châu chủ tiệm bán đồ cũ cuối cùng đã tìm thấy và mang trả lại, nhờ trong túi áo có một lá thư gửi cho chủ nhân.

Như trong truyện “Trả thù” “Revenge” của hai người trẻ: Hồng Điệp - 20 tuổi sinh viên năm thứ ba đại học U-VA, và Thành 24 tuổi đẹp trai, đã học xong cử nhân khoa học, đang đi làm để dành tiền mua nhà chờ cưới vợ khi nàng học xong cử nhân. Hồng Điệp là một sinh viên xuất sắc nên dù còn ở năm thứ ba trong chương trình cử nhân, nàng vẫn thi đậu vào trường y khoa Virginia. Hai gia đình thân nhau ngầm tin hai người sẽ lấy nhau. Nhưng vì Hồng Điệp chọn học y khoa nên hai người phải chờ thêm 4 năm để nàng học xong chương trình căn bản. Trong một bữa tiệc do Hồng Điệp tổ chức cùng bạn học của nàng, Thành thấy mình lạc lõng bên cạnh những người sinh viên y khoa của Hồng Điệp, và chàng cảm thấy nàng cũng tỏ ra hời hợt với chàng.

Và Thành khi bị người con gái mình yêu phụ rẫy, có oán hận, trả thù không, và nếu có ý trả thù, thì sẽ trả thù ra sao? Mẹ Thành, một bữa lên phòng học của Thành dọn dẹp cho con, thấy trên tường có tấm hình Hồng Điệp tặng chàng, với mấy mũi phi tiêu cắm vào mặt, bên cạnh lại có đề hàng chữ “Thù này ta phải trả”(This I must avenge), thì bà lo ngại cậu con trai có thể liều lĩnh mà trả thù chằng. Rồi Thành bỏ công việc đang làm, thi vào trường thuốc ở Johns Hopkins, quyết chí trở thành bác sĩ. Bố mẹ anh lo anh khi thành bác sĩ, chàng có thể trả thù bằng cách đầu độc người yêu cũ. Nhưng khi Thành học sắp xong, chàng gặp người yêu mới là một sinh viên bác sĩ người Nga ở thành phố quý phái St. Petersburg, được cha mẹ đưa sang Hoa Kỳ học, có bố chuyên về thực vật học và mẹ làm giảng sư chuyên về ung thư ở Harvard. Cô bác sĩ người Nga xinh đẹp, khiêu vũ lả lướt, vì xưa bố mẹ cô cho cô học nhảy vũ ballet; cô lại chơi đàn piano và còn là một họa sĩ. Trong lần gặp gỡ đầu tiên, Katerina, cô sinh viên y khoa đang học năm cuối ở Harvard, tình nguyện đánh đàn đệm cho Thành, anh sinh viên y khoa cũng đang học năm cuối ở Johns Hopkins, khi chàng đọc bài thơ Annabel Lee của Edgar Allan Poe, một thi sĩ Mỹ phái lãng mạn sống giữa thế kỷ 19.

Ta hãy tạm trở lại hai cuốn truyện và phản ứng của người đọc: cuốn tiếng Anh gồm 16 truyện ngắn nằm trong số 22 truyện trong cuốn tiếng Việt. Trích thư thứ nhất của cháu Thủy của tác giả (2/21/2001), sinh viên ở Johns Hopkins: “...Cho đến đêm hôm kia cháu vô tình đọc truyện “Sinh nhật chú Tư” và rồi không rời cuốn truyện ra được nữa. Bạn bè cháu ngạc nhiên khi thấy cháu mãi miết đọc khi ngồi trên xe bus và trong giờ nghỉ giữa hai tiết học. Đây là chúng nó còn không biết cháu thức giấc đến hơn 3 giờ sáng để đọc hết truyện “Tuyết”. Đối với sinh viên ở Johns Hopkins thì đọc truyện quả là một sự xa xỉ về thời gian....Cháu rất cảm động khi đọc truyện của chú, đặc biệt truyện “Tuyết” đã làm cháu khóc rất nhiều...Sự khoan dung và tình yêu con người của chú đã giúp cháu nhìn thấy những khía cạnh của cuộc sống mà trước đây cháu không nhìn thấy...”

Trích thư thứ 2 của Angie Nguyễn, a public librarian in Orange County, CA. (2/7/1999):

“It was one of the most touching books I have ever read (with tears running down my cheeks throughout the reading). I would love to read more of these stories and would like to introduce to readers your valuable work. ...I can very much relate to these stories myself, and your writing brings out the best in all of us.”

Riêng tôi, tôi thấy tác giả có lối kể truyện lôi cuốn, xếp đặt tình tiết khéo léo, người đọc một khi đã cầm cuốn sách lên rồi thì không muốn bỏ xuống để muốn biết kết cục ra sao. Mà kết cục đó không nhất thiết là theo đúng quan niệm cổ xưa, nhưng là một lối nhìn mới—không nhất thiết phải đồng ý, đôi khi ta lại có ý nghĩ khác với những nhân vật trong truyện, nhưng truyện nào cũng có những nhân vật đầy lòng nhân hậu, tử tế, buộc ta suy nghĩ.

Hai cuốn sách này có lợi cho ai?

-Người thích đọc truyện;

-Thủ thư trong thư viện công cộng cần chọn sách cho thư viện của mình;

-Những nhóm đọc sách/thảo luận book clubs: đọc, thảo luận, phê bình cách dựng truyện, nhân vật và hoàn cảnh. Hay những lớp về luyện viết văn creative writing ở đại học, sinh viên thảo luận về cách viết văn, phê bình cách dựng truyện và tâm lý nhân vật;

- Sinh viên những lớp Thông dịch học cách dịch ra sao, như thành ngữ “Trứng khôn hơn vịt” được dịch thành “The egg is wiser than the hen”. Don’t teach your grandma how to suck eggs;

-Biên khảo gia Hoàng Dân Bình, trong một bài phê bình về tập truyện “Trúng số độc đắc”, còn có ý là những truyện ngắn này có thể viết thành kịch hay truyện phim.

[Tôi xin hướng sự chú ý của quý vị vào bàn của tác giả Phạm Hữu Bính, bên cạnh là phu nhân, bà Phạm Nguyên Anh mà lúc này tôi còn được gặp con gái ông bà là Hoàng Mai Phạm cùng chồng là David Roodman. Kế bên là con trai của ông bà Bính là anh Tuấn Phạm cùng con gái của anh Tuấn là cháu Kaitlyn. Xin quý vị một tràng pháo tay để mừng gs Phạm Hữu Bính và gia đình ông cùng các con và các cháu có mặt hôm nay cùng quý vị chia sẻ nỗi hân hoan khi gs Bính ra mắt hai tuyển tập, kết quả của nhiều năm khó nhọc.]

Còn ít phút nữa, để thay đổi không khí nghiêm trang của bài giới thiệu, tôi xin đọc bài thơ ở trang 228 trong cuốn sách đỏ bằng tiếng Anh, và ở trang 282 trong cuốn sách xanh bằng tiếng Việt.

Xin đọc hầu quý vị -- nhất là các bạn trẻ, và các văn hữu từ gần xa về dự sinh nhật Cỏ Thom--bài thơ Annabel Lee. Bài thơ này là một thí dụ cụ thể về vấn đề văn chương của hai ngôn ngữ khác nhau có thể *giao thoa* ở địa hạt thơ. Bài Annabel Lee ý cô đọng, chữ dùng luyến láy, nhịp thơ và nhạc trong câu thơ, cùng tích truyện của một bài hát ballad với chủ đề người đẹp chết yểu -- một đề tài cổ điển trong thi ca -- có sức truyền cảm rất mạnh.

[Câu chuyện kể một mối tình bi thảm của nhân vật kể chuyện mình yêu một nàng thiếu nữ trẻ đẹp, con nhà trâm anh, nhưng người yêu chết - mà theo chàng, vì thiên thần hờn ghen vì sắc đẹp của nàng. Mỗi tối khi trăng lên, chàng ra bờ bể, tới nằm bên cạnh mộ nàng, nghe tiếng sóng bề rì rào. Nếu lắng nghe, chút nữa, quý vị sẽ nghe thấy tiếng sóng bề cùng tiếng lòng thổn thức của nhân vật chính trong bài thơ thương nhớ người yêu]. Đây là bài thơ mà nhân vật Thành trong truyện “Trá Thủ” đọc trong bữa tiệc sinh nhật của một cô bạn học, và có nàng sinh viên Katerina tình nguyện đánh dương cầm phụ họa. Như bức hình đen trắng của nhiếp ảnh gia Phạm Văn Mùi chụp một thiếu nữ xoa làn tóc đen dài phủ một phần da của bờ vai trắng, bài thơ Annabel Lee tả một mối tình bi thảm, nhưng tương phản và làm nổi bật mối

tình tươi đẹp vừa chớm nở giữa Thành – Katerina, hai sinh viên y khoa trẻ trong truyện “Trả Thù” của giáo sư Phạm Hữu Bính.

Đề làm mào đầu, tôi xin đọc bài dịch bài Annabel Lee sang thơ Việt của gs Phạm Văn Quảng, tốt nghiệp khoá 1 ĐHSP Saigon. Ông dịch bài này năm 1980.

Lý Lệ An

Vương quốc xưa bên bờ biển cả

Lý Lệ An thiếu nữ trầm anh

Tình nàng vàng vạc cao xanh.

Tình ta hơn những mối tình thiên thu.

Yêu nhau thưở còn ngây thơ ấy,

Vương quốc xưa sóng dậy bồi hồi.

Tim ta một nhịp sóng đôi

Thiên thần thượng giới ngậm ngùi hờn ghen.

Ôi! Hồng nhan hoa nhường nguyệt thẹn,

Giữa đêm đen gió buốt thổi về.

Xác hoa già biệt sông mê,

Bào huynh nàng đã đưa về mộ xa.

Biển xanh nước bao la biên biệt,

Vương quốc xưa tha thiết tình ta.

Mộ xây khép ánh trăng tà,

Biển xanh vàng vạc lòng ta nhớ nàng.

Thiên thần nửa thiên đàng hạnh phúc,
Còn hồn ghen ngưỡng phục tình ta.

Là đây thơ nhạc giao hòa
Là đây bạc mệnh – Lời ca cõi trần.

Từ mây cao gió vùn vũ thổi,
Lạnh hồn hoa chìm nổi anh linh.

Tình ta là cả trời xanh,
Cao xa hơn cả mối tình thiên thu.

Biển sâu quỷ âm u với gọi,
Sáo thiên thần thượng giới lằng lằng.

Chẳng hề tán loạn tâm thân
Hồn ta gói trọn hồn nàng Lệ An.

Nửa miệng hoa trắng tàn như cát
Ngàn sao trong đôi mắt người yêu.

Lý Lệ An vẫn yêu kiều,
Cùng ta cõi mộng dệt nhiều ý thơ.

Sao đã mọc không mờ ánh mắt,
Trăng đã lên hiu hắt mộng vàng.

Cô dâu, hiền nội, người thương.
Ta nằm đây cạnh mộ nàng sóng đôi.

Triều dâng biển sóng bồi hồi,

Biển xanh ta vẫn muôn đời có nhau

(gs Phạm Văn Quảng dịch)

Annabel Lee

Edgar Allan Poe (1809-1849)

It was many and many a year ago,

In a kingdom by the sea,

That a maiden there lived whom you may know

By the name of Annabel Lee;

And this maiden she lived with no other thought

Than to love and be loved by me.

I was a child and she was a child.

In this kingdom by the sea.

But we love with a love that was more than love--

I and my Annabel Lee--

With a love that the wingèd seraphs of Heaven

Coveted her and me.

And this was the reason that, long ago,

In this kingdom by the sea,

A wind blew out of a cloud, chilling

My beautiful Annabel Lee;

So that her high-born kinsmen came
And bore her away from me,
To shut her up in a sepulchre
In this kingdom by the sea.

The angels, not half so happy in Heaven,
Went envying her and me--
Yes!-- that was the reason (as all men know,
In this kingdom by the sea)
That the wind came out of the cloud by night,
Chilling and killing my Annabel Lee.

But our love it was stronger by far than the love
Of those who were older than we--
Of many far wiser than we –
And neither the angels in Heaven above
Nor the demons down under the sea.
Can ever dissever my soul from the soul
Of the beautiful Annabel Lee;

For the moon never beams, without bringing me dreams
Of the beautiful Annabel Lee;
And the stars never rise, but I feel the bright eyes
Of the beautiful Annabel Lee;
And so, all the night-tide, I lie down by the side

Of my darling --my darling-- my life and my bride.

In her sepulchre there by the sea –

In her tomb by the sounding sea.

(Bài thơ viết vào tháng 5, năm 1849; năm tháng sau, ngày 7 tháng 10, 1849, Poe đột ngột chết ở Baltimore, Maryland).

Cám ơn quý vị thính giả và xin trân trọng giới thiệu hai tác phẩm Anh Việt: **Một Tổng Thống Hoa Kỳ Gốc Việt-Nam và những Truyện Khác** và **A U.S President of Vietnamese Descent and Other Stories**, của tác giả **Phạm Hữu Bính**, do Cơ Sở Văn Học **Cỏ Thơm** ấn hành.-- PTLê